

خارجه خوب مسروق هستند چون جمعیت از توپخانه بودجه شد تذکار عرض میکنم بودجه را که من نویسنده حقوق را در مقابل شغل منظور دارند زیرا که اشخاص ممکن است تغییر و تبدیل کنند آن وقت باز اسباب گرفتاری خواهد شد (در این موقع در باب انتخاب نفر باقی مانده و کلا که حق انتخاب آنها با مجلس بود اخذ رای شد اشخاص ذیل انتخاب شدند)

- شاهزاده امان الله میرزا ۵۰
- مجد الملک ۵۰
- آقای مصادق السلطه ۴۰
- آقای حاج میرزا محمد علی خان نواب ۴۲

(و در باب یک نفر باقی مانده اظهار شد که همین امروز انتخاب شود)

نایب رئیس - عجله نباید کرد باشد برای روز دیگر.

حاج محمد اسمعیل آقا - عجله نباید کرد شاید بعضی از این اشخاص هم که انتخاب شده اند استعفا دادند آن وقت یک مرتبه انتخاب شوند.

مخبر الملک اذمان همه کلا محترم منسوب باشد و تعقیق کنند که یک نفر وکیل در عوض وکیل کرمانشاه که فوت کرده از اهل همانجا خواه اینجا پیدا شود یا در کرمانشاه باشد باید انتخاب شود همین طور یک نفر در عوض وکیل بجنورد خوبست دقت تامه نمایند که اشخاص صحیح انتخاب شوند.

نایب رئیس - اطلاعات بگویم مجلس افزوناً تا روز شنبه تعطیل است (مجلس ختم شد)

مذاکرات روز شنبه ۱۴ محرم الحرام

۱۳۳۶ دارالعلوم دیوبندی

خلاصه مذاکرات روز یکشنبه ششم را آقا میرزا مرتضی قلیخان قرائت کردند.

نایب رئیس - مطرح مذاکره امروز در مسئله است یکی قانون متوفیات است که بگفته هم قرائت شده است و یکی هم در باب انتخاب باقی مانده و کلا است هر کدام را رای میدهند مقدم بداریم.

لسان الحکما - چنانچه در مجلس سابق مذاکره شد در خلاصه هم نوشته شده بود که بگفتن از اهل کرمانشاه برای انتخاب معرفی شود لذا عرض می نمایم که منوچهر میرزای عادل الدوله که چند پشت هم در کرانشاهان متوطن بوده اند بسیار دانا و عالم وقابل وکالت هستند در صورتیکه و کلا محترم رای بدهند بد نیست (اگر گفتند چه ضرر دارد بسیار خوب است)

نایب رئیس - صحیح است ولی باید دانست که انتخاب و کلا را مقدم میدارند یا قانون متوفیات را.

آقای میرزا مرتضی قلیخان - همه روزها در مالیه و وزیر جنگ اسرار دارند که زودتر قانون متوفیات از مجلس بگذرد.

حسنعلی خان - چون بعد از مدتی که در خصوص انتخاب و کلا گفتگو شده بود و الحمدالله مجلس اقدام کرد و بعضی از آنها را هم

انتخاب کردند خوبست اول مسئله انتخاب پرداخت که این کار چون اهمیت دارد تمام شود بعد بقانون متوفیات بپردازند.

آقای حاجی امام جمعه - قانون متوفیات یک مرتبه قرائت شده و خالی از اهمیت هم نیست خوبست اول قانون متوفیات قرائت شود بعد از آن شروع بانقلاب و کلا بشما بنده

حسنعلی خان - بنده مصمم شده ام که بعد از نگذارم خارج از قانون رفتار شود حالا بگفتن بنده و جناب حاجی امام جمعه که قانون قرائت شود. یا بقیه و کلا را انتخاب نمایند نبشود اکتفا کرد باید رای گرفت.

حاج سید نصر الله یعنی در اینکه اول قانون قرائت شود یا انتخاب نمایند با بلاغ اظهار از قانون قرائت شود و بگذرد و بعد بقیه آلا انتخاب شوند بهتر است چون امروز هر دو کار هم نمیشود.

ممتاز الدوله در باب تعیین موضوع مذاکره با و کلا نیست با رئیس است حالا که نایب رئیس بطور معین کرده اند بسیار خوب است.

نایب رئیس - صحیح است ولی در تقدیم و تاخیر این دو مسئله گفتگو است که کدام یک را مقدمه مطرح مذاکره قرار دهند و بقیه بنده قانون متوفیات بگفته قرائت شده بگفته دیگر هم قرائت شود به انتخاب بقیه و کلا شروع شود (در این موقع شروع بقرائت قانون متوفیات شد پس از مذاکرات زیاد گفتند این اساساً صحیح نیست باید در رد و قبول این قانون رای گرفته شود و این وقت وره رای مقترش شد و قرار شد هر کس این قانون را رد میکند وره آبی هر کس قبول میکند وره سفید بینه از داخه رای شده با اکثریت از اعضا قانون مذکور رد شد)

نایب رئیس - اکثریت آراء این قانون را رد کرد حال قانون دیگری باید در یک کمیسیون نوشته شود خوب است تعیین آن کمیسیون بشود (گفته شد در کمیسیون مالبه نوشته شود)

نایب رئیس - حالا باید بانقلاب باقی مانده و کلا شروع شود.

آقای شیخ حسین - چند نفر باید انتخاب شود.
سید الحکما - اظهار آن بگفتن و از کرمانشاه هم بگفتن و یک نفر هم عوض وکیل بجنوره.

مخبر الملک اینکه گفته میشود از بابت طهران یک نفر باقی است به بنییم اشخاصیکه در این چند روز انتخاب شده اند نام بگفتن بگفتن استعفا داده اند (گفته شد که عیادت صاحب مؤمن الملک استعفاشان معلوم است و همین بگفتن که باید انتخاب شود عرض بایشان است)

نایب رئیس - حالا وقت مقضی است که باین کار شروع شود (گفته شد خبر)

مذاکرات روز یکشنبه ۱۴ محرم الحرام ۱۳۳۶ دارالعلوم دیوبندی

خلاصه مذاکرات روز شنبه دو اول محرم را آقا میرزا مرتضی قلیخان قرائت کردند.

ممتاز الدوله هرگز مطرح مذاکره امروز چیست؟
نایب رئیس - ملکات گاندی نصره السلطان بهیئت رئیس نوشته اند و از نظر هیئت رئیس هم گذشت است و خیلی مفید هست خوبست در مجلسی

خواننده هود (در این موقع شروع بقرائت لایحه مزبوره گردیده قریب باین مضمون بود) چون بر هر فرعی از افراد ملت و اهالی این مملکت لازم است هر چیزی را که خیر و صلاح حال ملت و دولت در آن متصور است بر عرض اولیای ملت و دولت برسانند بکمان این بنده طرح و مذاکره این مسئله در مجلس مقدس مفید فواید و منتج نتایج عظیمه خواهد بود هر گاه صلاح بدانند مطرح نموده نتیجه از آن گرفته شود و بجهت گرفتن نتیجه از هر کاری خواه بزرگ و خواه کوچک نردمان با علم و تجربه و عالم بحقایق امور کافی کامل کاردان لازم است و این مسئله محتاج بشاهد و بینه نیست چنانچه برای

العین دیده و می بینیم تا کنون هر قدر خرابی بر این مملکت روی داده بملت آنتستکه تا حال کارها با علم و تجربه آن رجوع نشده و بدین واسطه اشخاص با علمیم تحصیلات خود را تکمیل نموده اند لهذا چهار این همه مغایرات شده ایم و کار بجائی رسیده است که حالا چراغ بدست گرفته و از عقب بگفتن آدم عالم بصیر می گردیم و جوانان تحصیل کرده ما هم که بفرنگستان رفته اند و مراجعت کرده اند چون کار با آنها رجوع نشده و مسئولیت

در کار نبوده تحصیلات لازم را نکرده و اکنون کار مملکت این طور خراب و در عهده تعویق مانده است و اصلاح این مقاصد نمی شود مگر بواسطه وجود اشخاص عالم که باید تمام ادوات ما را این اشخاص مرتب و منظم نمایند و این ازدو حال بیرون نیست یکی آنکه بجهت هر اداره چند نفر معاون از خارج بیآوریم مثل گمرک که تمام کارها را بدست آنها بسپاریم و اینرا بنده بگفته هر کس که مختصر حس داشته باشد تجویز نخواهد کرد زیرا که بجهت هیچ دولتی صلاحیت ندارد که امور داخله خود را بدست غیر بسپارد بخصوص دولت ایران اما شوق دیگر که بقیه بنده صحیح می آید و دقت نظر هیئت رئیس

مجلس را بدان جلب مینماید که عده از شاگردان تحصیل کرده را بفرنگستان بفرستند و عیالاً بجهت تعلیم ترتیب اداره دولت بلژیک از سایر ممالک خارج بهتر است مشروط بر اینکه محصلین مزبور نظارتی داشته باشند که در هر سه ماه یا ششماه یا بیشتر در ظرف مدت تحصیل راپورت عملیات آنها را بفرستند که هر گاه نتوانستند کسب اطلاع کامل نمایند و در تکمیل تحصیلات خود از مدارس بزرگ تصدیق نامه بدست بیاورند آنها را از اجراع خدمات بکلی محروم بدارند مگر اینکه تصدیق داشته باشد بجهت

از زیاد اطلاع زیاده از دو سال باید بمانند بجهت فرستادن بجهت یا شصت نفر صد هزار تومان مخارج با هزینه شده که در مدت دو سال این عده تکمیل شوند و بعین ترتیب هر سال سی چهل نفر را خواسته و عوض فرستاده شود این نقره فائده کلی دارد ببلاد خیلی از فرنگها در اینجا داریم که میبایستی بگردد میتوان هندو آنها را خواست و مواجب آنان را با آنها داد که تحصیل نمایند و نیز در عوض این صد هزار تومان مسیو مورنال متعدد شده است که از مخارج اداره گمرک کسر نماید (در این موقع گفته شد خوب است در این خصوص کمیسیونی تشکیل شود)

احسن الدوله - بنده عرض میکنم این ترتیبی

که اینجا نوشته شده است در عالم رؤیا خیلی خوب است اما در عالم عمل صحیح است اینکه نوشته شده مستخدمین خارجه لافال فرسال باید در اینجا بمانند تا از مقتضیات مملکت خبردار بشوند بنده عرض می کنم که مسووز نوزده سال دیگر اگر همانند کاملا از اوضاع این مملکت خبردار نمیشد منتهی دیدند کسی در مقابل نیست و کلیه اختیار در دست خودشان است این بود که ابدآکسی را در اینند تربیت نکردند که ممکن باشد در جای یکی از بلویکیها گذاشت و اینهم که نوشته است صد هزار تومان صرفه جویی شده است بلی این صرفه جویی از مسلمانها شده که بیرون کرده ولی از خرج تراش های خودشان ابدآکم و کسر نکرده است مقصود این است آتهائی که در گمرک بوده و عالم هستند سرکار بگذارند تا برسد باینکه مالیاتی خرج شاگرد بدیم وجهه تحصیل بخارج بفرستیم.

اسدالله میرزا - همیشه میگفتم یکی از بدبختیهای مملکت ما این است که کارخانه آدم سازی نداشته و ندانیم اگر کسی هم تحصیل کرده بود خدمتی باو رجوع نمیشد باین سبب تحصیلات اوم بی فربری نتیجه مینماید و این لایحه که جناب نصرت - السلطان نوشته اند بسیار خوب است اما آن راه اول که اروپائیها را بیادیم ادارات ما را مرتب نمایند و بچههای ما را هم تعلیم نمایند این یک راهی است و معاصی هم دارد که بعضیها در زمان لایحه ذکر شده و یک راه دیگر هم همینست که از اینجا اشخاص را بفرستیم در خارجه تحصیل کنند چنانکه سایر ممالک هم همین کار را میکنند و از بیست و پنج ساله تا پنجاه ساله را برای تعلیم و تحصیل بمملکت دیگر میفرستند پس ما هم لابدیم که همین کار را بکنیم و باید این اشخاص از طلاب مدارس باشند که هم در صراط تحصیل و هم بصره جویی متناهد هستند و بنده معتقد نیستم باینکه اطفال را به خارجه بفرستیم و باین اشخاص که انتخاب می شوند برای رفتن بخارجه باید دولت و ملت به آنها کمک صحیح کنند و لازم هم نیست که بلویک بفرستند اگر چه در این لایحه اظهار اعتقاد بلویکیها نموده اند ولی آلمان از برای تحصیل بهتر است باید این اشخاص را انتخاب کرد و مرستاد و چند نفر را هم بر آنها گذاشت که سال سال ایشان را امتحان کنند اگر درست تحصیل نمیکند با قابلیت ندارند آنها را بر گردانند و این اشخاص اگر چه قلا بدرد ما نمیخورند ولی برای چند سال بعد خوبست و لازم است که در این باب اقدامی بشود.

لسان الحکما - از ملاحظه این لایحه بنده میخواهم اظهار شاکت و خوشحالی نمایم زیرا که در این لایحه از اساس مشروطیت اظهار داشته است چون اساس مشروطیت در این مملکت از فرط ظلم و استبداد فراهم آمده مردم همین قدر ملتفت شده اند که نباید زیر بار ظلم و جور رفت اما بجهت استعکام این اساس بعضی مقدمات باید فراهم آورد مثل سایر دول که در این اواخر ملتفت شدند و از اهالی آن مملکت بسایر دول بجهت تحصیل علم سیاسی و فقه فرستادند پس بجهت ما هم لازم است چنانچه می بینیم وزراء ما در یک عده معصومند مخصوصا عده از شاهزادگان و سایرین را برای تحصیل علم سیاسی و فقه بطرحه بفرستیم مخصوصا بجهت اداره وزارت جنگ بطور که دولت ژاپون همین کار را کرده و

اشخاص صحیح بمالک متدنه فرستاده و تحصیلات خودشان را تکمیل کرده و ادارات خود را بواسطه آنها مرتب و منظم نمود.

سیدالحکما - هر لایحه که وارد این مجلس می شود یا باید گفت صحیح است یا صحیح نیست اگر صحیح نیست باید او را رد کرد و اگر صحیح است باید اولاً با هیئت وزراء و با هیئتی از وکلا در آن خصوص مذاکره شده پس از تصحیح و تنقیح آنوقت در این مجلس مطرح مذاکره شود.

حاج امین الضرب - الان مذاکره همین است می بینید بعضی ها این لایحه را قبول کرده و می پسندند و بعضی ها قبول نکرده رد می نمایند پس باید لغتبت آراء معلوم شود تا آنکه بیک کبسونی رجوع شود.

وکیل الرعایا - بیهی است که نجات هر مملکت بواسطه علم است و در اینکه مملکت ما امروزه محتاج ببردمان عالم و درستکار هست حرفی نیست اما به بینیم نام باین عقیده ما همراه هستند یا نه اگر ما بیاردها بجهت این اشخاص که باید بخارجه برای تحصیل روانه کنیم خرج نماییم منتها یکی دوفتری مثل جناب ناصر الملک با علم و درست کار تربیت بشوند آیا او چه شد و چرا از این مملکت مهاجرت کرد معلوم میشود هنوز آب و هوای مملکت ما اشخاص عالم و درست کار را نمی بپذیرد و الا چرا باید ناصر الملک هجرت نماید و ما این اشخاص را که برای تحصیل باید روانه کنیم مثل آنست که قنوی خون آنها را داده ایم پس ما باید اشخاص عالمی که مثل ناصر الملک از سابق داریم نگاهداری نماییم و بعد اشخاص دیگر را برای تعلیم بخارجه بفرستیم.

آقای حاج امام جمعه - بنده گمانم اینست که کمتر لایحه باین خوبی تا کون در این مجلس خوانده شده باشد ولی بزرگترین عیبی که در کار هست و کارها پیش نمیرود اینست که اداره ندانیم باوزلوت خانه که حکم کارخانه را دارد و چرخهای او را باشد ندانیم و بدبختانه می بینیم وزارتخانه های ما قوه اش منحصر است ب همان شخص وزیر و این بجهت این است که اشخاص عالم ندانیم و اداره ندانیم فقط میتوانیم بگوئیم گمرک صورت اداره دارد و این هم بواسطه وجود همین بلویکیها است چنانچه تا وقتی که گمرک بدست ایرانی بود همه روز ما سباب شکایت بود و حال آن که آن اوقات گمرک خیلی کمتر کار میکرد بهرحال کار و مملکت منظم نمیشد مگر با بودن اداره و اشخاص عالم و عرکس این لایحه را نوشته است صحیح است اولاً چند نفر را بعنوان مستشاری از خارج بیادیم که ادارات عارا منظم نمایند و برای بعدها همین ترتیب که در لایحه نوشته است چند نفر اشخاص بیست و پنج ساله که قدری هم تحصیل کرده باشند بخارجه فرستاده شود برای تحصیل و گمانم این است که برای مضارح آنها عموم ملت صبر می نماید و مواوت بشانند.

حاج سید نصرالله - حالا این لایحه بمجلس آمده است اگر ملاحظاتی لازم است بشود که

باید بکمیسیون رجوع شود یا بوزارت علوم .
سیدالحکما - باین این لایحه در کمیسیون هیئت وزراء گفتگو شود.

آقای میرزا محمود - این ترتیب صحیح است همانطور که جناب امام جمعه گفتند و در لایحه نوشته شده است عقیده بنده هم همانست ولی خوبست این لایحه بوزارت علوم فرستاده شود.

دکتر ولی الله خان - هنوز این مطلب از روی ترتیب نیست بجهت اینکه اولاً این لایحه که نوشته شده است بجهت امضای یازده نفر از وکلا نبوده است که دررد و قبول آن مذاکره میشود مطلب دیگر این که همانطور که جناب حاجی میرزا علی آقا گفتند عرض میکنم صورت مجلس ما هیچ روز نشد که شبیه بصورت مجلس فرنگ باشد صورت مجلس گذشته که در مجلس خوانده می شود اولاً باید رأی گرفته شود بعد شروع در مذاکره شود بجهت اینکه صورت مجلس مثل قانون است و حال اگر باید این لایحه مطرح شود باید برگردد بکمیسیون بعد بیاید در مجلس آنوقت مطرح شود.

اسدالله میرزا - بنده این اعتراض آفا دارد میکنم تقدیم لایحه بمجلس چند قسم است یکی این که اگر وکلا لایحه بمجلس می خواهند بدهند همان طور است که گفتند باید یازده نفر امضاء نمایند و یک قسم هم اینست که لایحه بهیئت رئیس نوشته و هیئت رئیس تصویب می نمایند که در مجلس خوانده شود آنوقت هر طور مجلس تصویب نمود رفتار شود و این لایحه از شق ثانی است که هیئت رئیس تصویب کرده قرائت شود چنانچه نایب رئیس گفتند و حالا هم گفتگوی اینست که مطلب آن قبول مجلس شده و رجوع بکمیسیون بشود باین سبب حالا خوبست بکمیسیون معارف رجوع شود تا آنجا تنقیح نمایند.

حاجی امین الضرب - صحیح است این لایحه از مورد اعتراض دکتر ولی الله خان خالی است.

مخبر الملک - این مطلب که لایحه شده و بمجلس آمده همیشه صحبت میکردم که از خارجه آدم بیادیم و از اینجا برای تحصیل بخارجه آدم بفرستیم ولی حرف در این بود که پول نداریم حالا که این لایحه بمجلس آمده خوبست فرستاده شود بهیئت وزراء که اگر صلاح دانستند اقدام شود.

آقا میرزا طاهر - این لایحه را نصرت السلطان نوشته برای وزیر امور خارجه فرستاده و او بهمین مضمون تصویب کرده و فرستاده است.

مخبر الملک - یکی از معایب کار این است که هیئت مجریه هر چه شود از سر خودشان رفع کرده و بمجلس رجوع میکنند ولی باید اینها را ملاحظه کرده نظریات خودشان را بنویسند بمجلس بفرستند تا معلوم باشد.

آقا سید حسن تقی زاده - بنده هم مثل جناب حاجی امام جمعه بر این عقیده هستم که این لایحه از بهترین اویج است که در حال و ما بمجلس می آید زیرا که در معارف است و سعادت آتیه ما منوط باین است وقتی یک چیزی اساساً قبول شد دیگر لازم نیست که عیان را ملاحظه کرد که اظهار از طرف وزراء است یا از طرف مجلس و همین طور که گفته شد مدتی است هیئت وزراء کار خود را منحصر کرده اند باینکه بگویند این کار منوط

تصویب مجلس است محض خوش آمد مجلس ولی در جائیکه باید رعایت تصویب مجلس را بنمایند نمیکنند و با عقاد بنده باید این لایحه رجوع به کمیسیون معارف شود برای اقبالیات عرض نمود فرض میکنم که بعد از وقت میدان تویخانه این خود صراحتاً بوزیر داخله گفته شد که باید اقبال الدوله طرد شود قول هم دادحتی در روزنامه های خارجه هم این مسئله نوشته شده چون وزیر داخله خلاف مقصود خود میدانست باهمال گذراندید تا از میان برود و همینطور قوام الملک را که از فارسی خواستند بیعت فساد او و چند دمه خواست برود در مجلس گفتگو شد و مجلس رأی نداد اینجا دیگر این وزیر رأی مجلس را مناسبت ندانسته چایاری قوام را روانه کرد و همینطور در کمیسیون سرحدی گفته شد برای اردبیل يك حاکم معین شود بکنفرم معین شده او را فرستادند نه دیگری را و بیعت کله سلب اطمینان باید جمع شده و يك معنی اصطلاحی پیدا نموده و سلب اطمینان را معنی بنماییم این وزیر از رویکه داخل کار شده تمام امور را بر ما ساجمی گذراند و همین طرد سایر وزراء که بعضی شان می گویند من میرزا بنویس مجلس هستم.

آقا سید حسین - علت این تأخیر و مسامحه این است که اگر کسی کاری کرد مجازات داده نشده گویا هنوز عقیده ورای آزاد نیست که انسان بتواند عقیده خود را اظهار نماید زیرا که یکی حامی دارد یکی فلان دارد و همینطور که گفتند قوام الملک و اقبال الدوله را باید آورد و حبس کرد یکی از آن اشخاص سالار الدوله است که از او بزرگتر معصری نیست این همه قتل و غارت کرده متجاوز از بیست پارچه آبادی این مملکت را خراب کرد هیچ کسی نکفت این حرکات از روی چه فاعده بود و چه شد که او را بخشیدند و چرا بخشیدند و کی بخشید اگر معنی مشروطه این است که یکی در حبس بماند تا ببرد و یکی دیگر با این همه تقصیر بخشیده شود که بگویند مردم بدانند و اظهار عقیده نکنند و اگر این نیست پس این ترتیبات از روی چه فاعده است ؟

ادیب التجار - در باب قوام الملک شهرت داده اند که مجلس هم رأی داده و در باب اقبال الدوله معض اطمینان آقا عرض می نمایم که از قراریکه شنیده می شود میگویند تیر الدوله را از اصفهان خواسته اند و بعضی میگویند استعفا داده بهر حال مشهور است که حکومت آجا را با اقبال الدوله داده اند و فعلا جایی که يك قدری امن است اصفهان است و آنجا را با این شکل میخواهند متشوش کنند بدین جهت لازم شد که قبل از وقت بمجلس اطلاع داده شود.

آقامیرزا مرتضی قلیخان - در حقیقت این مطلب را که آقای قتی زاده فرمودند از چند روز قبل و کلا قصد داشتند اظهار نمایند من چه بنده بودم حالا ایشان سبق جسته بنده عرض میکنم که از اول بار اطمینان نداشتیم ولی بملاحظاتی که گفتند شاید حالا آن حالات را ندارند ولی حالا معلوم میشود که هنوز آن حالات سابقه باقی است و تاکنون هر چه افتشاش در مملکت شده از ایشان است و حاضر نم ثابت کنم مثلا اصفهان کفقط آجا منظم بود و حاکی داشت ابدأ کسی از او متشکی نبود او

را خواست و دیگری را که حاکم معلوم است میخواهد بفرستد در مسئله بزد با آن اقتشاشان که شده در دیوار حضور وزیر دربار گفتیم گفت بیست و پنج نفر سوار از کشیک خانه معین شده بروند گفته شد که این سوار از کدام محل معین خواهد شد تا بپول داده شده حرکت نمایند گفت امشب معین مینمایم هنوز آن شب که معین خواهد کرد بنامه شیراز آنطور است که میدانید کرمانشاه کسی حاکم است و همچنین اکثر جاهای حاکم است وقتن قوام الملک ابدأ بشیراز ازوم نداشت زیرا که او مالیات بگیری نیست دوسر رسیده او در آنجا هستند میتوانستند مالیات را وصول بکنند پس چه جهت داشت که در فرستادن او اصرار کردند و نیز در کافتد رسمی وزارت داخله نوشته است او را باذن مجلس فرستادم میخواهم بدانم کدام يك از و کلا از این مطلب مستحضرند و اگر باذن مجلس نبود چرا باید شخص باین بزرگی نسبت دروغ بمجلس بدهد و از سرحد خائنین بگفته است راپورتها آمده هیچ جواب داده نشده سیم تلگراف ساوجبلاغ و غیره خراب است اطلاع داده اند که اصلاح شود ابدأ جواب نداده اگر این اداره در تحت وزارت ایشان است چرا تقدیر نمیکنند سیم آنجا ها اصلاح شود نمیدانم کدام يك از کارهای ایشان را بگویم من بکنفرم که دیگر از ایشان اطمینان ندارم.

صدرالعلماء طنز - بواسطه اینکه از يك وزیر بیجهت اظهار امتنان میشود نیست که کار ما درست نمیشود در مسئله خوار و ور امین میگویند که اقبال الدوله مشغول عیش است و تمام جنس خالصجات را فروخته اند و کسی از او مطالبه نمی نماید.

آقا شیخ یوسف - بنده از ضعف نفس خود هنوز هیچ خدمتی بملت نکرده ام و کاری ندارم که چرا وزیر داخله قوام الملک را فرستاده همینقدر عرض میکنم کدر کافتد نوشته است قوام الملک را باذن مجلس مقدس فرستاده ام در صورتیکه اینطور نیست و چرا باید يك همچو مطلبی را نسبت بمجلس بدهد عین کافتد موجود است که همین عبارت نوشته است حالا باید این مسئله را خواست و وقتن قوام الملک بشیراز اهمیت ندارد زیرا که ملت ایران بیدار شده و من اطمینان میدهم که اهالی شیراز ابدأ زیر بار ظلم و استبداد نمیروند و بعدا قبول ظلم بخود نمیکند اگر چه تا کنون هر چه خواسته اند ظلم کرده اند ولی حرف همین است که چرا این نسبت را بمجلس داده است.

رئیس - تصویب مجلس باید در روی ورقه رسمی مجلس بوده و از نظر هیئت رئیسه بگذرد رئیس مهربانید من که تا بحال چنین رفتار ندیده ام و از این مطلب هم اطلاع ندارم.

آقامیرزا مرتضی قلیخان - در چند روز قبل یاکسی از آصف الدوله رسیده بوده که خیلی شکایت از فارس و بی نظمی و مالیات آنجا نموده بود و نوشته بود که این لایحه در مجلس خوانده شده و اجازه بدهند که قوام برود و قرار بود فردای آن روز خوانده شود که شنیدیم همان شب قوام رفته است اینست اطلاع اعضاء رئیسه.

آقامیرزا آقاي مجاهد - اگر چه شعر خواندن در این مجلس صحیح نیست ولی این يك صریح چون مناسب است عرض میکنم شیخ است

حق فرمایید - (پریاید زگرگ جویالی) بدیعی است که از برای هر کاری آلتی ساخته اند مثل این درشکه که چرخ و فتری دارد بواسطه آن در حرکت است این اشخاص که ما امروزه داریم از عهد اداره کردن و گرداندن این چرخ مشروطه نمی توانند برینند چنانچه بارها امتحان شده اند من جرب المجرّب جلت بها اللدماه

مثلا بر فرض امروز آصف الدوله راهزل کردیم و دیگری را بجای او نصب نمودیم باز همین طور خواهد بود پس ما باید اشخاصی را پیدا کنیم که معرک چرخ مشروطیت باشند و حاجی آصف الدوله و امثال او اهل این کار نیستند لذا باید این طبقه اول را کنار گذاشته و از طبقه دوم اشخاصی را انتخاب نماییم که بتوانند ادارات را اداره بکنند یا باید چند نفری بسمت مستشاری از خارجه جلب کنیم که وزارتخانه های ما را منظم کنند و اداره نمایند ولی نمثل سابق که کلیه اختیارات بخود آنها داده شود بلکه مستخدم بوده و کار بکنند چقدر باید بنشینیم و اظهار شکوه کنیم و ابدأ فایده نبخشند این وزراء ما هیچکدام برای اداره کردن امورات مملکتی کافی نیستند بر فرض این ما راهم بردارید و يك دسته دیگر بجای آنها بگذارید باز همین ترتیب خواهد بود و می بینیم باز مفسد دیگر بروز کرده و از چند جا رخنه بطرف مملکت باز میشود پس در این صورت ما محتاج بوجود مستشار خارجی هستیم خوبست در این باب مذاکره شود.

آقا سید حسن قتی زاده - بنده تنها از این يك آدم که وزیر داخله باشد نمیگذرم در صورتیکه این همه تقصیرات از او بروز و ظهور کرده است مگر شما از تقصیر و از خیانت يك وزیر چه میخواهید بنابود اقبال الدوله را بنحید نماید تا حال ما اینطور در مسامحه گذرانده و میخواهد باز هنگامه دیگری بر ما نماید تقصیر دیگر آنکه نسبت اجازه گرفتن قوام الملک را بشیراز بمجلس و هیئت رئیسه می دهد و حال آنکه مجلس و رئیس بیزارند از فرستادن او که پرود خون اهالی فارس را بخورد و بالاترین تقصیر او سهل انگاری در مأمور است که هر کاری را که با او میگویند بملاحظه گذرانده و جواب می دهد درست میشود بنده از این يك نفر نمی گذرم و سلب اطمینان می نمایم و باید در این باب رای گرفته شود (اكثر تصویب کردند و گفتند صحیح است).

آقامیرزا سیدعلیق - اغلب مطالب بنده را آنایان فرمودند اما بنده در مسئله دیگر اظهار می دارم یکی متعلق است از دروازه طهران تا خوار که بکلی سلب امنیت از آنجا شده و آنجا حکومت ندارد معرک در این باب اظهار داشته نتیجه بخشید مسئله دیگر در باب کرمانشاه است که دیروز کافتد برای من از آنجا آمده بود که خیلی میکی است و همچنین از ملایر و وکیل ملایر هم در اینجا حاضر است شاید با ایشان هم در این باب نوشته باشند و فعلا دوسه روز است که بواسطه رسیدن این کافتد بنده مفسرده هستم و ابدأ معلوم نیست که از طرف وزارت داخله در باب آسایش اهالی کرمانشاه و ملایر و سایر جاها اقدامی شده باشد و گویا و کبلی نباشد که از اکثر ولایات اظهار شکایت بنو نکرده باشند ولی ملایر و وزیر داخله تمام کارها را بدو هم الوقت می گذراند و يك جهش اینست هر وزیریکه انتخاب می شود فوراً از

او اظهار تشکر و امتنان کرده خطبه می خوانند و خل آنکه باید بعد از امتحان و بروز خدمت اظهار تشکر و امتنان بشود.

وکیل التجار - عنوان شده که اقبال الدوله و سکلا تجیدش را خواستند ولی گویا فراموش شده اول روزی که این هیئت کابینه انتخاب و معرفی شدند بدون اظهار از طرف مجلس خودشان اقدام باین کار نمودند که موجب خوشحالی ما گردید حال امن کار با اقبال الدوله و شخص دیگر ندارم اما ملاحظه نمایند از آن روزی که او در کار است چه مفسد در آنجا بروز کرده و این که قانوناً قرار شده رئیس الوزرا سایر وزراء را بپیل خود انتخاب نماید بجهت این است که تماماً با یکدیگر هم مسلک بوده و کارها زودتر پیشرفت نماید ولی بنده در کمیسیون ماله دیده ام هر وقت که وزیر ماله و وزیر داخله با هم بوده اند طوری با یکدیگر صحبت کرده اند گویا نهایت غرض شخصی را هم با هم دارند و ابدأ آنها با یکدیگر هم مسلک نیستند و در خصوص تعیین حکومت يك جایی چقدر مسامحه و ملاحظه میشود

آقا شیخ یحیی - از همه جا صحبت شده مگر از کرمان بنده عرض میکنم مگر کرمان جزو ایالات ایران نیست که ابدأ از آنجا صحبت نمی شود و مکرر اظهار شده که آنجا حاکم ندارد و املاکش لم بزرم مانند اموال مردم را ایلات چاییدند هیچ ثمری بخشیده و بوزیر داخله هم هر چه گفته میشود تمام را بمسامحه و دفع الوقت می گذرانند پس تکلیف اهالی آنجا چیست.

آقا شیخ حسین - این که اظهار شد در بندو انتخاب هر کابینه از طرف مجلس اظهار امتنان شده خطبه خوانده میشود ابدأ چنین نیست وقتی که يك هیئت آمده و قبول مسئولیت کردند و اظهار داشتند که ما ادارات را منظم می کنیم تکلیف ما این است که قبول کنیم و این که گفته شد عقیده آزاد نیست بنده عرض می کنم عقیده هر مسلمانی آزاد است آنچه که در صلاح و سعادت این مملکت میدانند در این مجلس اظهار کند اما این که میگویند اگر از یک نفر از هیئت وزراء سلب اطمینان شد باید تمام آن کابینه تغییر کند بنده ابدأ باین مسئله اعتقاد ندارم بر فرض در تمام دول هم معمول باشد مگر این که هیئت کابینه ملتمس و متعهد شوند که اگر یکی از ما ما تقصیر کرد تماماً باید معزول بشویم والا يك نفر خیانت کرد نمیشود.

از سایرین هم سلب اطمینان نمود الان در این مجلس اغلب يكه تمام و کلا از آصف الدوله راضی نبودند و سلب اطمینان مینمایند ولی از دیگران که رضایت دارند پس چرا باید تمام هیئت کابینه تغییر کند گفته شد فقط سلب اطمینان از آصف الدوله شده نه از دیگران.

آقامیرزا آقاي مجاهد - در این مسئله جرئی گویا از مطلب خارج شدیم که رای گرفته میشود در باب عزل بکنفر حاجی آصف الدوله و حال آنکه مقصود در آن مطلب کلی بود بنده عرض میکنم که معالجه دو قسمت یکی این که معالجه سورست متلازمی را مداوا می نمایند از یک عضو خوب شده در يك عضو دیگری بروز مینماید بیکسفه هم آنست که بطوری معالجه می نمایند بهر ماله مده شود حال این عزل آصف الدوله بیعت خیانت اوست اما آن کسی که بجای او خواهد

آمد آنهم نمیتواند امورات را اداره نماید و ما ثابت کردیم که امروزه محتاج بمستشار هستیم که وزارت خانه ها و سایر ادارات ما را اداره و منظم نماید مثل کمرک منها باید ما کلیه اختیار را بدست آنها ندهیم و وزیر نکتیم بلکه آنها را بیعت کار بیاوریم.

وکیل الرعایا - این که از آصف الدوله شکایت میشود بنده عرض میکنم که از او بد عقیده تر رئیس الوزرا است.

آقا شیخ یوسف - اینکه در قانون اساسی نوشته شده که حقیه بر خلاف بلیتک مملکتی نباید داشته باشند اگر وزیر بنویسد که نا این مجلس بازی و مشروطه در کار است حکم نمیتوانند کار کنند خلاف بلیتک نیست ؟ عین این کاغذ موجود است هم چو وزیر را چه باید کرد.

آقا شیخ حسین - باید او را هم مثل آن یکی معزول کرد.

وکیل الرعایا - ما نباید بهمان سلب اطمینان از آنها نماند کنیم و آنچه اندوخته کرده اند پیش و خوردن مشغول شوند باید آنها را حاضر کرده استنطاق و سزاگانه نمود تا معلوم شود چه کرده اند و هر گاه خیانت نموده اند با آنها مجازات داده شود تا معلوم گردد که مجازاتی هم در کار است و موجب عبرت دیگران شود

حاج معین التجار - با عقاد بنده با این افتتاحات سرحدات صلاح نیست در کلیه کابینه تغییر داده شود زیرا که آنها يك اندازه حالا بصیر شده اند و متهمی سهل انگاری در کارها می نمایند از آن هم باید جلوگیری کرد.

وکیل التجار - چون اکثر جاها حاکم ندارد باید از سایر هیئت کابینه جدا خواست که زودتر بکنفرم را برای وزارت داخله معین کنند و نیز تا هنگام معین شدن وزیر داخله سایر هیئت در تعیین حکام و غیره اقدامات سر بهانه نمایند.

آقامیرزا محمود - ما باید حفظ مملکت و حقوق ملت را بشانیم و بعقیده بنده تغییر کلیه کابینه صلاح نیست.

آقا شیخ حسین - اولاً گفته شد که تغییر در کلیه کابینه داده خود و نیز بنده عرض میکنم که نطق آزاد است این که آقا شیخ یوسف گفتند بکنفرم از وزراء نوشته است مجلس بازی اگر من بدم اسم او را هللاً میکنم.

آقا سیدعلیق - این که صحبت از تغییر کلیه کابینه شده که صلاح است یا نه کلبتاً دوسه نفر از وزراء مثل یکدیگر هستند حال تغییر کلیه کابینه صلاح است یا نه نمی دانم همین قدر خوب است در این مسئله شور و دقت کامل شود.

آقا سید حسن قتی زاده - اگر چه اهل مجلس از همه وزراء شکایت دارند و بنده هم دارم چرا که معلوم است آن اشخاصی که بایست انتخاب شوند نیستند و هر چه این کابینه تغییر کند باز از همان اشخاصی که سابق بودند وزارت در میان آنها دور میزند انتخاب خواهد شد پس حالا بواسطه اشکالاتی که از باب اختلال سالبه و افتتاحات سرحدی در بین است تغییر کلیه کابینه صلاح نیست و یکی از بدیعی های ما و خرابی مملکت و پیش رفتن امور همین تجدید و تغییر کابینه است که زود بزود واقع میشود چون ادارات و وزارتخانه ها مرتب

و منظم نیست و کارها با شخص وزیر است این است اگر وزیری رفت و دیگری بجای او آمد هر چه از او سؤال شود میگوید من اطلاع ندارم و نمیدانم که وزیر سابق چه کرده است و بعد ما همیشگی که برای کابینه انتخاب میشود اول باید معلوم شود از اشخاصی هستند که میتوانند وزارتخانه را اداره نموده و از عهد کار بر آید یا نه که دیگر بزودی دچار اشکال نشویم مطلب دیگر که باید عرض کنم لازم است این است که معنی آن ماده از قانون اساسی که هر گاه مجلس سلب اطمینان از وزیری نمود او معزول است این نیست که اولاً يك اطمینانی نزد آن وزیر گذارده شده بعد آن اطمینان را سلب نمایند بلکه باید از اول مجلس اشخاصی را که محل اطمینان و اعتماد نیستند قبول نکنند نه این که گفته شود حالا قبول میکنیم بعد از آن که خیانت کرد بز او سلب اطمینان میکنیم این حرف در این موضوع غلط است و همچو شخصی را از اول نباید قبول کرد دیگر این که اگر از یکی خیانت ظاهر شد بعدا او را نباید در کابینه دیگر قبول کرد و بلکه باید او را مجازات داد تا سبب تنب و عبرت دیگران شود و لافق تاین و کلاهستند او نباید داخل در هیچ کابینه شود مگر این که تجدید انتخاب و کلا شود بجهت آن که از کسیکه سلب اطمینان شد دیگر نباشد محل اعتماد واقع گردد و کسیکه خائن است و معلوم الحال از اول مجلس او را نباید در جزو هیئت وزرا بپذیرد و در میان این وزراء فو سه نفر محل اطمینان هستند سابقی مورد شکایت و محل ایراد نباشند اگر چه اینجا از رئیس الوزرا اظهار شکایت شد اما بملاحظه اینکه اگر این کابینه تغییر کند باز یکسره دیگری مثل اینها یا بنده از اینها روی کار می آید با این بی ترتیبی کارها و افتتاحات ولایات بنده می گویم حالا باید فقط از همان وزیر داخله سلب اطمینان نمود و کابینه بحال خود باقی باشد تا دچار بعضی اشکالات نشویم.

بحر العلوم گرمایی - این مطلب مسلم است که تغییر رئیس الوزرا طبیعتاً موجب تغییر هیئت کابینه است و بنده عرض میکنم که با این اختلال حاله امروزه بهم خوردگی کارها تغییر کابینه خیانت است

آقامیرزا مجاهد - اینکه گفته میشود رئیس الوزرا هم معزول شود آتوقت بالطبع هیئت کابینه تغییر خواهد کرد و حال آنکه صحبت از وزیر داخله و تقصیرات او بوده است که از او سلب اطمینان شده بود و امروز بنده صلاح میدانم که تغییر هیئت کابینه بشود فقط باید سلب اطمینان از آصف الدوله شد معزول شود و بعد از آن هم ما که دست استنطاق شود تا خیانت های او ثابت شده مجازات شود.

آقا سید مهدی - اگر بنا باشد بتقصیر و خیانت يك وزیر معزول شود بنده می توانم بیشتر تقصیرات وزیر داخله را از رئیس الوزرا دانسته و تقصیرات او پیش از اینها باشد بجهت صدمت شخصی که با وزیر داخله دارد این است که تقصیرات را کردن او می نهاد در صورتیکه وزیر داخله تمام کارها را باید بتصویب او بکنند چطور میشود که او اطلاع نداشته باشد بکسی از تقصیرات رئیس الوزرا این است که قرار بود سرباز و سوار بشیراز بفرستند هر روز پیش کار حاکم معزول میشد و وزیر ماله میگوید که بول دادم سوار و سرباز حرکت کنند آتوقت میرود پیش وزیر چنگ او می گویند که بول لازم است تا بول بنهند نمی روند و بواسطه این ضدیدت و مسامحه رئیس الوزرا است که کار ما مختل است پس تنها وزیر داخله مقرر نیست.

آقای حاج امام جمعه - شما که تغییرات آنها را در نظر می آورید و مشتعل میشوید حق دارید ولی باید این ملاحظه را هم که این تغییر امروزه چه مفاسد دارد نمود حالیکه ما باید داریم که مالیات را وصول مانده و ملکت در حالت افتشاش و انقلاب است تا تجدید انتخاب کابینه بشود و یک وزیر مالیه بیاید که سوار کار بشود سال گذشته مالیات همین طور در محل مانده پس این ملاحظه را هم باید نمود .

(در این موقع ورقه‌های منتشر شده با کثرت آراء سلب اطمینان مجلس از وزیر داخله شد)

رئیس - از ورود جناب مستوفی الممالک در مجلس تمام و کلاً اظهار خوشوقتی و مسرت نمود، تبریک و تهنیت میگویند و انشاءالله خدمت بزرگی بمجلس و ملت نموده و مایه امیدواری و اعتبار مجلس خواهند بود .

آقای شیخ حسین - اگر اجازه میدهند شما را کتم آرزو که در باب انتخاب باقی مانده و کلاماً ذکر شد بنده عرض کرد که برای تنبیه و تکمیل آن ماده از قانون اساسی در خارج خوبست از طرف مجلس بهجای اسلام بتبایات نوشته شود که بیست نفر از علماء را معین کنند تا اهل مجلس پنج نفر را در میان آنها با کثرت آراء انتخاب نمایند تا از این حیث و از جهات دیگر بکلی آسوده و راحت باشیم نمی دانم آیا این عرض من قبول شد یا نه.

رئیس - آن روز زمان حاضر نبودم و مستحضر نیستم خیلی خوب است باید در این خصوص هم اقدام بشود .

وکیل التجار - گویا در نظر آقایان و کلاً باید که یک لایحه در چندی قبل نوشته شده بود و پانزده نفر هم آنرا امضاء کرده بودند و اگر چه مطالب آنهم در مجلس مکرر مذاکره شده بود ولی باز در آن لایحه که نوشته شده بود تصویب کردند که برای انتظام داخلی و رزغ بعضی از نواقص و معایب روز یکشنبه مخصوص و کلاً باشد که در این امور مذاکره و مشاوره نمایند روز مذکور معین هم شد ولی دیگر تعقیب نشده و حال آنکه بنده خیلی اهمیت باین مسئله میدهم زیرا که این مجلس اکثر اختلافات را رفع میکند و جلوات اعتراضات مردم را خواهد گرفت حال با این فوائد و اهمیت جهة مسامحه زانمی دانم چیست .

رئیس - بلی در این خصوص مذاکره شد که باید روزهای یکشنبه باشد و لازم هم هست انشاءالله در هفته بعد اقدام خواهد شد .
(مجلس ختم شد)

مذاکرات روز ۳ شنبه
۱۵ محرم الحرام ۱۳۳۶
دارالشورای ملی

خلاصه مذاکرات روز یکشنبه سیزدهم در آقا میرزا مر ترضیانی خان قرائت کردند .

رئیس - همین طور که در خلاصه نوشته شده و بر حسب اطلاعی که در مجلس قبل داده شده حال باید بدو شروع بانقلاب باقی مانده و کلاً بشود .

حاجی میرزا علی آقا - یک ایرادی در خلاصه مذاکرات مجلس هست که نوشته شده لایحه نصره - السلطان اساساً قبول شد کی اساساً قبول شده

(که نشاندن اساساً قبول شده باین معنی که صلاح اندیشی آن شخص خوب است و حالاً هم رجوع شده بکمیسیون معارف که در ترتیبات آن مذاکره شده بمجلس بیاید)

دکتر ولی الله خان - هیچ چیز غیر از در مجلس نمی شود گفت قبول شده مگر اینکه در آن باب رأی گرفته شود .

وکیل التجار - این مسئله معلوم است هر لایحه که بمجلس میاید و برای مطالعه آن که آیا بکمیسیون رجوع شود رأی گرفته نمی شود پس از مذاکره و رجوع شدن بیک کمیسیون و پس از تنقیح و عودت آن بمجلس آنوقت مباحثه شده بعد از تصویب رأی گرفته میشود مقصود اینست که در بدو امر در باب لایحه رأی گرفته نشود و حالاً هم معلوم است که اکثر مدلول این لایحه را قبول دارند .

بحر العلوم گرمالی - من ازو کلای تهران اطلاع ندارم ولی وکلای ولایات از چهل فرسخ راه پانجا آمده اند معنی خدمت بملت و کسی هم یک پول باها ندادند و از جمله یکی بنده در این صورت روزنامه مساوات چه حق دارد که این طور بالصراحه نسبتهای بد بن میهد .

رئیس - باید در این باب بوزارت عدلیه عارض بشوند که او را حاضر کرده در دیوان عدالت عظمی استنطاق نموده معاکره کنند .

دکتر ولی الله خان - بیستمی هفتم که بعد از این مطلب را رحمت نمایند بعد از آنکه ورقه رأی در باب مطلبی منتشر شد دیگر نباید اجازه نطق بکسی داد (در این موقع ورقه‌های منتشر کردید برای انتخاب یک نفر وکیل باقی مانده آقا شیخ محمدعلی طهرانی با کثرت نسبی انتخاب شدند)

وکیل الرعایا - بنده میخواهم اخطار نمایم که آبا این مواد از نظامنامه داخله باید مجری شود یا نه چند ماده از نظامنامه منبوره را راجع بمجازات قرائت نموده تصدیق کردند .

آقای شیخ یوسف - همین قسم که مشروطیت توجه در وزرات اقتضاری کرده و جلوگیری نمود خوب است همین قسم در وکالت اقتضاری هم توجه نماید از دوازده نفر وکلای شیراز یک نفر آن چند ماهست رفته است بتبایات عالیات و یک نفر دیگر هم رفته است بمصر و هیچ معلوم نیست که کی مراجعت خواهند نمود .

رئیس - تقاضای اسلام ملت تاخیر مسافرت و مراجعت خود را نوشته بود اما از آن بکفر که بتبایات عالیات رفته اطلاع ندارم .

لسان الحکما - در انتخاب بکنفر وکیل ای کرمانشاه بکفر را در مجلس قبل پیشنهاد مجلس مقدس کردم و اگر هم قبول نمیدادند حال اگر صلاح میدانند آنهم انتخاب بشود .

رئیس - ایشان کی بودند چون من آنروز نبودم نمیتوانم که کی است

لسان الحکما - شاهزاده منوچهر میرزا همانند لوله واکر شمر لغت در حق ایشان دارند .
رئیس - معلوم نیست که او قبول بکند یا نه بجهت اینکه ماهی دویست تومان قمار از کمرک میگیرد گویا همچو استطاعتی هم نداشته باشند که با این یک صد تومان که در اینجا میدهند گذران نمایند و صد تومان هم حکفایت مخارج او را نخواهد کرد .

لسان الحکماء - اگر اجازه بدهید بنده معلوم کنم که قبول میکند یا نه .

حسینی خان - این مطالب مانع از انتخاب نیست بعضی ازو کلاه مستند که در ادارات دیگر مصدر شغل و کار هستند و وکالت هم دارند ایشانهم یکی از آنها باشند .

رئیس - عمل کمرک غیر از سایر ادارات است .

احتشام الاطبا - برای وکیل بجنورد که استعفا داده است کافذی نوشته اند و آقا سید حسن رئیس انجمن خراسان را معین کرده اند و غیر از او هم کسی از ناهل آن ولایت در اینجا نیست خوب است مجلس عرض آن بکنفر او را انتخاب نماید .

رئیس - این فکر هست بکمیسیون اعتبارنامه ها است که آنکفذ را ببینند و رسیدگی کامل نموده آنوقت قرائی بدهند حالا موقتش نیست .

آقای میرزا محمود - مکرر در اینباب اظهار شده است که کافذ و تکراف فعل اعتبار نیست و استعفا وکیل یا باید بخط و مهر خودش باشد یا بمهر علماء و وکلای انجمن البالی یا ولایاتی آنجا و گذشته از این وکیل یک ولایتی حق ندارد که خواست کند فلان شخص را انتخاب نماید .

رئیس - این مسئله راجع بکمیسیون اعتبار نامه ها است در اینجا تحقیقات شده پس از تنقیح به مجلس خواهد آمد حالا موقع مباحثه آن نیست (در این موقع شروع بقرائت اول قانون متوفیات که جدیداً نوشته شده بود شد)

آقای میرزا مرتضی قلیخان - حالا این لایحه قانونی اصلاً قبول است که مباحثه در مواد آن بشود یا نه ؟

مخبر الملک - چون در مجلس قبل هیچ صحبتی نبود که در اینباب مذاکره شود لهذا بنده مسبق نبودم و میخواستم بعضی ملاحظاتی که بنظر آورده بودم در مجلس آتی به یاد آوری نمایم و حالا اگر مطرح شود آن ملاحظات در نظر نیست .

رئیس - بسیار خوب باشد برای مجلس دیگر .
حسام الاسلام - همین طور که لایحه اول در قرائت دهم دوم در رسیدن اینهم در قرائت دهم دوم معلوم میشود که رد یا قبول خواهد شد .

آقا سید حسین - باید این لایحه چاپ شده تمام وکلای محترم داده شود که از روی دقت ملاحظه کرده خاطرشان مسبوق باشد آنوقت ملاحظات خودشان را اظهار دارند قرار شد چاپ شده تمام و کلاً داده شود (در اینوقت کافذی از طرف وزارت خارجه قرائت شد مشیر بود باینکه وزارت